

юристів П. О. Недбайла, О. В. Сурілова, В. В. Копейчикова (м. Одеса, 17 – 18 лист. 2012 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Ю. М. Оборотова. – О. : Фенікс, 2012. – 294 с.

4. Копейчиков В. Гуманістичні засади правової реформи: в чому їх суть? / В. Копейчиков, В. Шилінгов // Радянське право. – 1990. – № 6. – С. 15 – 18.

5. Копейчиков В. В. Проблема самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні : [лекція] / В. В. Копейчиков. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. – 32 с.

6. Капічон О. Г. Ідеї академіка В. В. Копейчикова в децентралізації місцевого самоврядування України / О. Г. Капічон // Правові реформи в Україні: реалії сьогодення : тези VII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. Дню юриста України (Київ, 29 жовт. 2015 р.) – К. : Нац. акад. внутр. справ ; Видавництво Ліра-К, 2015. – С. 32 – 34.

7. Копейчиков В. В. Права человека: мифы и реальность : [науч.-популяр. изд.] / В. В. Копейчиков. – К. : Вища школа, 1987. – 88 с.

8. Копейчиков В. В. Правові питання господарської реформи / В. В. Копейчиков, О. А. Пушкін // Проблеми правознавства. – 1968. – Вип. 10. – С. 46 – 54.

**Студент 6-го курсу факультету № 2
ННІ № 4 НАВС, старший
лейтенант служби цивільного
захисту**

Куликівський Станіслав Володимирович

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МИРОВИХ СУДДІВ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО СУДОЧИНСТВА

Однією з основ сучасної правової держави є ефективна, незалежна та справедлива система правосуддя. Саме вона слугує базисом для гармонічного розвитку держави, задоволення прав і законних інтересів громадян.

Згідно з статтею 124 Конституції України правосуддя здійснюється виключно судами [1]. Законом України «Про судоустрій та статус судів» визначено порядок організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, яке функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і забезпечує право кожного на справедливий суд [2].

Разом з цим, підписавши Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, України взяла на себе зобов'язання просувати процес реформ, удосконалення та адаптації законодавства України до законодавства ЄС [3].

Також, ще одним сигналом щодо необхідності впровадження реформ у системі судочинства є високий рівень недовіри громадян стосовно об'єктивності та справедливості розгляду справ у судах, велика кількість апеляцій на вирок суду, в тому числі до Європейського Суду з справ людини, та, безумовно, «заваленість» місцевих суддів загальної юрисдикції справами, що призводить до значного затягування справ, зменшення ефективності їх розгляду, або неможливості у визначений законом строк розглянути справи про цивільні та адміністративні правопорушення тощо.

На мою думку, одним із шляхів удосконалення вітчизняного судочинства, зокрема, зменшення навантаження місцевих суддів та підвищення довіри до них є запровадження інституту мирових суддів.

Сам термін мировий суд має походити з Англії (інша назва - суд магістратів) та є нижчою інстанцією, де розглядаються кримінальні та цивільні справи [4].

Так, ще прокламацією королівської сім'ї Англії 1195 р. з метою допомоги шерифам у застосуванні правових норм створено корпус мирових суддів. На початку свого функціонування мирові суди були наділені адміністративною компетенцією, а згодом були наділені можливістю здійснювати судочинство. Обрані мирові судді були, як правило, некомпетентними у праві, а розглядали цивільні та кримінальні справи керуючись звичаєвим правом, власним відчуттям

справедливості та попередніми судовими прецедентами. У 1640–1660 рр., після буржуазної революції в Англії, мирові суди запроваджені у всій країні, а згодом поширилися і на території Британської імперії як незалежні повновладні судові установи, що наділені і окремими адміністративними повноваженнями [5].

На даний час у Англії та Уельсі існує понад 330 мирових суддів (у яких працює близько 30 000 тисяч суддів) та які становлять ядро системи правосуддя цих країн [4].

Посада мирового судді є неоплачуваною (окрім деяких великих міст де на цю посаду призначаються професійні юристи і їх робота є оплачуваною), проте дуже шанобливою посеред громадян. Мирові судді не є професійними юристами і призначаються на посаду Лордом-канцлером за поданням спеціальної комісії з числа місцевих жителів, які є англійськими підданими віком від 27 до 65 років та які проживають в межах 15-мильної зони від кордонів тієї території, яку вони будуть обслуговувати як мирові судді.

Мировим суддям необхідно мати хорошу характеристику і репутацію непогрішних людей; у них повинен бути здоровий розум, здатність зважувати докази та приймати розумні рішення. Магістрати повинні жити або працювати в даній місцевості і мати хорошим знанням місцевої громади, звичаїв і розумінням її умов. Особлива увага приділяється тому, щоб кандидат проживав у вказаній місцевості не менше одного року.

Не рекомендується призначати на посаду мирових суддів осіб, які відбули покарання за вчинення тяжких злочинів, осіб, старше 60 років, а також осіб з дефектами слуху або зору.

Також, не можуть бути призначені магістратами члени Парламенту, військові, поліцейські, співробітники дорожніх служб, а також особи, які страждають психічними розладами, особи, що припадають близькими родичами чинного судді-магістрату, особи, які оголосили себе банкрутами, а також ті, «чия робота або громадська діяльність суперечить або не відповідає характеру обов'язків, покладених на мирового суддю».

Відбір кандидатів у мирові судді виробляють спеціальні місцеві дорадчі комітети які формуються Лордом-канцлером за рекомендацією призначеного їм голови комітету. Кандидатури на посаду світових суддів направляються в дорадчі комітети різними місцевими соціальними групами - політичними партіями, профспілками, комерційними об'єднаннями тощо.

Перш ніж почати виконувати свої безпосередні функції суддя магістратського суду повинен пройти курс навчання, протягом якого він відвідує суд як спостерігач, ознайомлюється із базовою прецедентною практикою, протягом 12 місяців вивчає засади роботи судових органів, відвідує заклади виконання покарань тощо. На цьому підготовчому етапі навчання мирових суддів-початківців контролюють більш досвідчені професійні магістрати з великих британських міст та з професійним стажем не менше семи років [5]. Правова підготовка суддів магістратів триває постійно.

Також, у штаті мирового суду існує посади клерка, який допомагає судді-магістрату юридично правильно оформити рішення.

До складу магістратського суду повинні входити не менше, ніж два, але не більше, ніж сім мирових суддів для розгляду справи [5].

Магістратські суди мають подвійний юрисдикцією, тобто, вони можуть здійснювати правосуддя як у кримінальних, так і по цивільних справах. Магістратські суди розглядають в сумарному порядку (за скороченою процедурою, без присяжних) основну масу кримінальних справ. Суди магістратів займаються незначними кримінальними справами, а також такими питаннями, як квартплата, податки, борги тощо. У них розглядаються і справи, що стосуються неповнолітніх, проводиться слідство у великих кримінальних справах, переданим потім до вищих суди. Максимальний термін покарання, яке може бути призначене вироком магістратського суду у кримінальній справі сумарного виробництва, не може перевищувати шести місяців позбавлення волі і (або) може бути призначений штраф в розмірі до 5 тис. фунтів стерлінгів. Якщо магістрати приходять до висновку, що обвинувачений заслуговує суворішого покарання, вони передають справу на розгляд Суду Корони. Магістрати проводять також попереднє слухання у справах, що розглядаються за обвинувальним актом. В ході цих слухань вони вирішують питання, чи є достатньо доказів для віддання обвинуваченого до Суду Корони [6].

Рішення мирових судів можуть бути оскаржені шляхом подання апеляції у встановленому законом порядку.

На сьогодні на магістратські суди припадає серйозне навантаження. Вони розглядають до 90 % всіх кримінальних справ у першій інстанції, здійснюють попередній розгляд справ у злочинах, що переслідуються за обвинувальним актом, мають цивільну юрисдикцію, а також виносять рішення в адміністративних справах [7]. Загалом мирові суди Англії протягом історії свого функціонування користувалися серед населення великою повагою, а мирові судді отримали значну довіру народу.

Варто зазначити, що інститут мирових суддів існує також у таких країнах як Італія, Іспанія, Люксембург, деяких кантонах Швейцарії та штатах США.

Також, одним із аргументів щодо впровадження інститут мирових суддів є позиції Комітету міністрів Ради Європи щодо зниження навантаження на суди загальної юрисдикції, викладені у Рекомендаціях

№ К. (86) 12 від 16 вересня 1986 року, згідно з якою державам-членам Ради Європи рекомендовано передбачати альтернативні процедури врегулювання спорів шляхом позасудового розгляду і створювати відповідні органи, що не входять до судової системи цих держав, а також у Рекомендації КЕС (2001) № 9 Комітету Міністрів державам членам стосовно альтернатив судовому вирішенню спорів між адміністративними органами влади та приватними особами [8].

Інститут мирових суддів також існує у таких країнах як Італія, Іспанія, Люксембург, деяких кантонах Швейцарії та штатах США.

В Україні вже існують правові передумови для створення інституту мирових суддів, а саме:

- конституційні положення щодо права кожного будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань, закріплені у статті 55 Конституції України [1];

- правові позиції Конституційного Суду України (Рішення від 9 липня 2002 року № 15-рп/2002 (справа про досудове врегулювання спорів), у яких зазначено, що можливість використання суб'єктами правовідносин досудового врегулювання спорів може бути додатковим засобом правового захисту, який держава надає учасникам певних правовідносин, що не суперечить принципу здійснення правосуддя виключно судом [9].

Крім цього, мною проведено онлайн опитування на тему ставлення громадян щодо впровадження інституту мирового судді в Україні. У зазначеному заході взяли участь 20 респондентів. За результатними опитування 13 осіб висловили в цілому позитивне ставлення стосовно запровадження інститут мирових суддів, але підкреслили необхідність оплати вказаної праці та впровадження системи нагляду за діяльністю мирових суддів для зменшення одночасно виникаючих із веденням інституту корупційних ризиків. 5 осіб висловили негативну думку з цього приводу та 2 особи відповіли, що вони не можуть дати однозначну відповідь на поставлене питання.

Отже, введення інституту мирових суддів – це реальний шанс зменшити навантаження на місцеві загальні суди, оскільки відносно нескладні (малозначимі) справи та вимоги за невеликою ціною позову можуть бути передані на розгляд мирового судді.

Також, запровадження вказаного інститут дозволить полегшити доступ населення (насамперед сільського) до захисту своїх прав шляхом звернення до мирових суддів для вирішення дрібних спорів; збільшить авторитет вітчизняної Феміди серед населення та забезпечить більш якісний розгляд справ. Інститут мирових суддів може стати новою сторінкою в Українській судовій системі, виступивши протипологом до пострадянського суду, стати свідченням демократизації системи правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (ВВР, 1996, № 30, ст. 141), із змінами, внесеними згідно із Законом України № 742-VII від 21.02.2014 (ВВР, 2014, № 11, ст.143).

2. Закон України «Про судоустрій та статус судів» (ВВР, 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529), із змінами, внесеними згідно із Законом України № 911-VIII від 24.12.2015 (ВВР, 2016, № 5, ст.50).

3. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 (ВВР, 2014, № 40, ст. 2021).

4. Magistrates' court (England and Wales) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://en.wikipedia.org/wiki/Magistrates%27_court_\(England_and_Wales\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Magistrates%27_court_(England_and_Wales)).

5. Міжнародний досвід діяльності інститутів мирового судді, суду присяжних, народних засідателів та пропозиції щодо можливостей його застосування в Україні / А.Бурий, Р. Таратула, Р. Тополевський, Л. Тополевська. – Львів: Регіональний громадський фонд «Право і Демократія», посіб., 2009. – 131 с. – (РГБФ «Право і Демократія»).

6. Гелей С. Д. Політико-правові системи світу / С. Д. Гелей, С. М. Рутар. – Київ: Навч. посіб., 2006. – 668 с. – (Знання). – (ГЗ1).

7. Magistrates' Court [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.judiciary.gov.uk/you-and-the-judiciary/going-to-court/magistrates-court/>.

8. Рекомендації та резолюції Комітету Міністрів Ради Європи [Електронний ресурс] // Верховний Суд України – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B).

9. Рішення Конституційного Суду України № 15-рп/2002 від 9 липня 2002 року.

**Ад'юнкт докторантури та
аспірантури НАВС**

Куцук Катерина Володимирівна

ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Ст. 55 Конституції України гарантує захист прав і свобод людини і громадянина судом. Справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб є одним з основних завдань цивільного судочинства (ст. 1 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України)).

Однак, в ході здійснення цивільного судочинства мають місце випадки, коли суд, основним завданням якого є забезпечення кожному права на доступ до правосуддя, обмежує права громадян шляхом застосування до них заходів процесуального примусу.

Так, у випадку порушення встановлених у суді правил або протиправного перешкоджання здійсненню цивільного судочинства судом на підставі ст. 90 ЦПК України можуть бути застосовані заходи процесуального примусу. Вже із самого терміну – «заходи процесуального примусу» – стає зрозуміло, що однією із ознак вищезгаданих заходів є їх примусовий характер. Так, заходи процесуального примусу застосовуються судом всупереч волі та бажання правопорушника шляхом вжиття заходів фізичного чи психологічного впливу та завжди пов'язані з деякими обмеженнями прав і свобод певних суб'єктів. Відтак, застосовуючи вказані заходи примусу до громадян та обмежуючи таким чином їхні права суд повинен посилається на передбачені законодавством підстави, аби застосовування заходів процесуального примусу та, відповідно, обмеження прав людини і громадянина – учасника цивільного процесу – були законними.

Під підставами застосування заходів процесуального примусу розуміють сукупність передбачених ЦПК України обставин, необхідних і достатніх для того, щоб їх застосування було визнане законним.

Відповідно до ч. 1 ст. 90 ЦПК України підставами застосування заходів процесуального